

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

Vita Auctore Jacobo Diacono a, Ex editione Rosweydi cum tribus nostris
codicibus Membranaceis PMs. 17, PMs. 18 et OMs. 19 collata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A 1672 solemniter elevata fuissent, honorandis festa illa consecrata quotannis fuerunt. Quaque namque prima Augusti Dominica per nonnulla civitatis compita supplicatione solemniter quotannis circumlata; primis autem mensium Martii, Maii, Julii et Septembris Dominicis venerationi populi publicæ in dicto S. Salvatoris monasterio expositæ fuerunt. Adhæc, ut cujusque e dictorum triginta sex Sanctorum seu Sanctæ seu Sancti reliquæ eodie, quo ejus natalis recurrit, publicæ itidem venerationi quotannis exponerentur, mos constans obtinuit. Hinc honore illo sacra S. Pelagiæ lipsana quotannis hodieque, uti, re examinata, didici, ibidem solent affici. Ceterum quam nihil huc usque pia erga Sanctos, quorum reliquæ in dicto monasterio asservantur, veneratio remiserit, anno 1771, qui hunc, quo hæc scribo, proxime præcessit, liquido patuit. Tunc enim, centesimo ab instituta, de qua supra, confraternitate anno labente, annus secularis actus fuit solemnitate insigni. Ac tum quidem non solum sacra triginta sex Sanctorum lipsana supplicatione solemniter fieri quotannis solita, circumlata fuere; verum etiam dicte confraternitatis institutio seu hujus potius commemoratio per Octavam, qua durante, ritu maxime solemniter divina Officia quotidie fuere peracta, in monasterii S. Salvatoris ecclesia fuit celebrata; hæc autem concurrenti ad eam, quo Sanctos veneraretur, populo gratum tum offerebat spectaculum, utpole ornamentis variis elegantissime condecorata, conspicuæ effecta. Ut cetera missa faciam, ipsi muri lapetis erant vestiti, quibus singulorum triginta sex Sanctorum imagines una cum adjectis, quæ solemnitatis annum signarent, simulque Sancti cujusque conditionem exprimerent, inscriptionibus chronicis erant affixæ. Atque has quidem inter sequens etiam, quæ ad Sanctam nostram spectaret, cernebatur: DIVÆ PELAGIÆ MIRA PENITENTIA EXCELLENTI. Plura de re hac non addo, sed ad id, quod hic adhuc dicendum restat, jam progredior.

et fortassis
in Comensi
S. Abundii
ecclesia.

48 Pelagiæ quæpiam, ut Ludovicus Tattus in contextis a sese civitatis Comensis sacris Annalibus ad annum 817 docet, cultu adeo insigni in Comensi S. Abundii ecclesia fuit garisa, ut sacra isthac ædes, quæ solo prius S. Abundii nomine erat insignita, postea lapsu temporis fuerit simul et a S. Pelagiæ et a S. Abundio nuncupata. Verum hæcne fuerit Sancta nostra, an altera ei homonyma, dubitandum apparet. Vetus quidem ecclesiæ Comensis Breviarium ad viii Octobris diem, prout Tattus proxime laudatus loco cit. docet, ecclesiasticum de S. Pelagiæ Officium recitandum proponit etique Penitentis cognomen adiungit; verum Pelagiæ, a qua simul et S. Abundio Comensis Sancti hujus ecclesiæ lapsu temporis fuit vocata, in Ludovici Pii imperatoris, quod idem Tattus in dictis Annalibus pag. 946 et seq. exhibet, diplomate seu Privilegio Martyris titulo condecoratur; is autem Sanctæ nostræ, utpole quæ non violenta morte occubuerit, sed in pace quieverit, haud convenit. Hinc Tattus eo propendit, ut eum, qui, quod jam laudavi, vetus ecclesiæ Comensis Breviarium contexit, Pelagiæ martyrem cum Pelagiæ Penitente confundisse existimet. Et vero, cum Breviarium illud potius quam Ludovici Pii diploma erroris videatur habendum suspectum, Tatto ea in re assentiendum apparet. Attamen cum res omnino certa haud sit, fierique possit, ut S. Pelagiæ martyr, quæ Ludovici Pii ætate apud Comenses in honore erat, seculo xy, quo dictum

Breviarium, docente eodem Tatto, fuit consecutum, colit apud hosce jam desisset, eidemque S. Pelagiæ Penitens esset substituta, fuerit fortassis hæc reipsa etiam cultum in Comensi S. Abundii ecclesia aliquando adeptæ.

AUCTORE
C. B.

VITA

Auctore Jacobo Diacono a,

Ex editione Rosweydi cum tribus nostris codicibus Membranaceis PMs. 17, PMs. 18 et OMs. 19 collata.

Verba sacerdotis tanti, et celata Latinis, Eustochius b Christi transtuli subsidio. Sed vos, Lectores, mecum pensate laborem, Et memores nostri fundite verba Deo c.

PROLOGUS.

M Agnas semper Domino nostro gratias referre debemus, qui non vult perire peccatores in mortem, sed omnes per penitentiam converti cupit ad vitam. Audite ergo miraculum, quod gestum est in diebus nostris. Visum est mihi peccatori Jacobo, scribere vobis fratribus sanctis, ut audiendo vel legendo sciatis, et animabus vestris maximum consolationis auxilium acquiratis. Misericors enim Deus, qui nullum hominem vult perire, statuit in hoc sæculo, ut per satisfactionem delicta donentur: quia in futuro justum iudicium erit, in quo recipiet unusquisque secundum opera sua. Nunc ergo silentium mihi præbete, et intuimini mecum omni diligentia cordis, quia relatio nostra compunctione satis uberrima plena est d.

Scriptio
suz scopum
auctor pro-
ponit.

ANNOTATA.

a In titulo, quem hæc S. Pelagiæ Penitentis Vita apud Suriem in capite præfert, additur Heliopeleus; verum perperam, uti quæ in Commentario prævio num. 25 et seq. in medium adduxi, ostendunt. Nonni episcopi diaconum sese fuisse, Jacobus in lucubratione sua subjecta, uti hanc evolventi patescet, plus semel indicat; verum civitatis, cujus vel ipse diaconus, vel Nonnus episcopus fuerit, nomen nusquam prodit.

b Ita, inquit in subjunctis a sese Vitæ S. Pelagiæ Annotationibus Rosweydis, interpres suum nomen exprimit in Prologo, qui deest edit. Colon., sed habetur in Ms. S. Audomari et vet. edit.

c Bina hæc disticha Prologi quodammodo, a Rosweydo ad lit. præcedentem memorati atque a Vitæ subjectæ interprete, non autem auctore, lucubrationi isti præmissi, locum tenent. In Ms. S. Lamberti Leodii, quod X notatur, Sanctæ nostræ Vitæ, uti ex notitiis Mss., penes me constantibus, intelligo, etiam præmittuntur.

d In binis nostris codicibus, altero PMs. 17, altero PMs. 18 legitur: Quia relatio nostra compunctione saluberrima plena est.

CAPUT

A. JACOBO
DIAcono.

CAPUT I.

Antiochiæ synodus celebratur, ei interest S. Nonnus, verba ad populum, rogantibus reliquis episcopis, facit, Pelagiamque, quæ eo divina providentia accesserat, convertit.

Dum episcopi hosque inter S. Nonnum, Antiochiam ad Synodum convocati, ante S. Juliani ecclesiam

a
b
c
d
e

congregati sedent, Pelagiam, pretiosissimum vestibus ornatum,

f

inverecunde transientem vident a qua reliquis faciem avertentibus,

h

fixis cum oculis intuetur Nonnum, curamque, qua se-

Sacratissimus episcopus Antiochiæ civitatis *a* convocavit ad se omnes prope se existentes episcopos, pro certa quadam causa: unde conveniunt episcopi, numero octo, inter quos fuit et sanctissimus Dei vir Nonnus, episcopus meus *b*, vir mirificus et efficacissimus monachus de monasterio, quod dicitur Tabenensiotarum *c*. Propter incomparabilem enim ejus vitam et decoratissimam conversationem raptus est de monasterio et episcopus ordinatus *d*. Congregatos ergo in prædicta civitate jussit nos episcopus ipsius civitatis manere in basilica beatissimi martyris Juliani *e*. Ingressique successimus, ubi et ceteri, qui convenerant, episcopi ante januam ipsius basilicæ resederunt.

3 Quibus sedentibus, aliqui episcopi dominum meum *f* Nonnum rogabant ut aliquid ab ipso docerentur: statimque ex ore suo sanctus episcopus cepit loqui ad ædificationem et salutem omnium, qui audiebant. Cunctis vero nobis admirantibus sanctam doctrinam ejus, ecce subito transit per nos prima mimarum Antiochiæ, ipsaque est prima choreutiarum pantomimarum *g*, sedens super asellum: et processit cum summa phantasia, adornata ita, ut nihil videretur super ea nisi aurum et margarite et lapides pretiosi; nuditas vero pedum ejus ex auro et margaritis erat cooperta: cum qua maxima erat pompa puerorum et puellarum in vestibus pretiosis amicta: et torques aurea super collum ejus.

4 Quidam præcedebant, alii vero sequebantur eam: pulchritudinis autem decoris ejus non erat satietas omnibus sæcularibus hominibus. Quæ tamen transiens per nos, totum implevit aërem ex odore musci *h*, vel ceterorum suavissimorum odoramentorum fragrantia. Quam ut viderunt episcopi ita nudo capite et omni membrorum compage sic inverecunde transire cum tantis obsequiis, ut nec velamen super caput positum, nec super scapulas: tacentes ingemuertunt, et quasi a peccato gravissimo avertent facies suas.

5 Beatissimus autem Nonnus intentissime eam et diu respiciebat, ita ut, posteaquam transisset, intueretur et respiceret eam. Et postea avertit faciem suam, dicens ad circumsedentes episcopos: Vos non delectati estis tanta pulchritudine ejus? Illis vero nihil respondentibus, posuit faciem super genua sua, et manuale *i* sanctum, quod tenebat sanctis manibus suis: et sic omnem sinum suum replevit lacrymis, et suspirans graviter, dixit iterum ad episcopos: Non delectati estis tanta pulchritudine ejus? Illis vero nihil respondentibus, Vere, ait, ego valde delectatus sum, et placuit mihi pulchritudo ejus: quoniam istam habet Deus præponere et sta-

tuere in conspectu tremendæ et admirabilis sedis sue judicaturus tam nos quam episcopatum nostrum.

6 Et iterum dixit ad episcopos: Quid putatis, dilectissimi: quantas horas fecit in cubiculo suo hæc mulier, lavans et componens se; cum omni sollicitudine animi et intentione ad spectaculum ornans se, ut corporali pulchritudini et ornatui nihil deesset, quatenus omnibus placeret, ne turpis videretur esse suis amatoribus, qui hodie sunt, et crastino non sunt? Ergo et nos habentes Patrem in cælis omnipotentem, sponsam immortalẽ, donantem bene custodiendis promissiones, quæ habent divitias cælestes et æterna præmia, quæ æstimari non possunt, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se, (quid enim plura loquor?) habentes repromissionem, faciem illam magnam et splendidam, et inestimabilem sponsi vultum videre, cui Cherubim respicere non audent, non ornamus neque detergimus sordes de miseris animabus nostris, sed dimittimus eas negligenter jacere?

7 His omnibus dictis, apprehendit me peccatorem diaconum, pervenimusque in hospitium, ubi nobis fuerat cellula data. Et ingressus cubiculum suum, jactavit se in pavementum, et faciem suam ad terram, percussitque pectus suum, lacrymabatur, dicens: Domine Jesu Christe, ignosce mihi peccatori et indigno, quia unius diei ornatus meretricis supervenit ornatum animæ meæ *k*. Quali vultu respiciam ad te? Aut quibus sermonibus justificer in conspectu tuo? Non enim occultabo cor meum ante te, quoniam prospicis secreta mea. Et vae mihi peccatori et indigno, quoniam ante altare tuum adsisto, et non offero pulchram animam qualem exoptas a me. Illa enim promisit placere hominibus, et fecit: et ego promisi tibi placere, et mentitus sum propter pigritiam meam. Nudus sum tam in cælo quam in terra, non adimplens præcepta mandatorum tuorum. Ergo non est mihi spes ex operibus bonis, sed spes mea in misericordia tua, qua confido salvari *l*.

8 Hæc vero illo dicente, et horum causa plurimum ululante, eodem die vehementer festa celebravimus. Superveniente autem die, quæ est Dominica, postquam complevimus nocturnas orationes, dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico, frater diacone, vidi somnium et fortiter conturbor, eo quod non possum discernere illud. Qui mox dicit ad me, vidisse se in somnis, quomodo ad cornu altaris staret nigra columba, multis sordibus involuta: quæ circumvolabat me, et fetorem ac squalorem sordium ejus ferre non valebam. Illa vero circumstetit me, donec dimissa est oratio catechumenorum. Postquam vero proclamavit diaconus catechumenis, Procedite, statim nusquam comparuit *m*. Et post Missam fidelem *n* et completionem oblationis, cum dimissa esset ecclesia, egrediente me limite domus Dei, venit denuo ipsa columba multis sordibus involuta, et iterum circumvolabat me.

9 Ego vero extendens manum, apprehendi eam, et jactavi in concham, quæ erat in atrio sanctæ ecclesiæ: et dimisit in aqua omnes sordes suas, quibus obvoluta erat, et ascendit de aqua

A aqua candida sicut nix : quæ et volans, in excelsum ferebatur, et omnino ab oculis meis sublata est. Cum ergo narasset somnium sanctus Dei Nonnus episcopus, apprehendit me, et pervenimus ad majorem ecclesiam cum ceteris episcopis, et salutavimus episcopum civitatis. Et ingrediens, omnem populum ecclesiæ hortatus est, qui ingressi sederunt super thronos suos : et post omnem canonicam celebrationem vel lectionem sancti Evangelii, idem episcopus civitatis porrigens sanctum Evangelium beatissimo Nonno, hortabatur eum ut verba faceret ad populum o.

10 Qui aperiens os suum loquebatur sapientiam Dei, quæ habitabat in eo : quoniam nihil compositionis, aut philosophiæ, aut indiscretum alloquebatur, nihil in se habens humanæ naturæ superfluum : sed repletus Spiritu sancto, arguebat et commonebat plebem, sincerissime loquens de futuro iudicio, et perpetuis bonis, quæ reposita sunt. Cuncta ergo plebs compuncta est ex verbis, quibus locutus est per eum Spiritus sanctus, ita ut pavimentum sanctæ Ecclesiæ inundaret populi lacrymis. Gubernatione vero misericordiæ divinæ contigit, ut conveniret ad eandem ecclesiam et meretrix hæc, de qua factus est nobis sermo : et quod mirum est, catechumena, cui nunquam accessit sollicitudo peccatorum, nec aliquando ad Dei convenisset ecclesiam, subito compuncta est timore Domini, cum argueret sanctus Nonnus populum, ita ut desperaret de se, ipsa mulier plangens flumina lacrymarum fundebat, nec ullo modo a fetu continere se poterat p. Et statim præcepit duobus pueris suis, dicens : Sustinete in hoc loco et dum egressus fuerit sanctus Nonnus episcopus, sequamini eum, et inquirete ubi maneat, et venite et renuntiate mihi.

11 Pueri verò fecerunt sicut præcepit eis domina sua : et sequentes nos, venerunt in basilicam beatissimi martyris Juliani, ubi nobis hospitium seu cellula erat. Et regressi, venerunt, dominæ suæ dicentes : quoniam in basilica beatissimi martyris Juliani manet. Quo illa audito statim transmisit diptychum tabularum q per eosdem pueros, ita continentem : Sancto discipulo Christi, peccatrix et discipula diaboli. Audivi de Deo tuo, quod caelos inclinavit, et descendit super terram, non propter justos, sed ut peccatores salvaret, in tantum humiliatus, ut publicanis appropinquaverit, et in quem Cherubim respicere non audent, cum peccatoribus conversatus sit. Et tu, Domine meus, qui multam sanctitatem habes, etsi carnalibus oculis ipsum Dominum Jesum Christum, qui se illi mulieri meretrici Samaritanæ manifestavit ad puteum, non adspexisti, tamen verus cultor illius es, sicut a Christianis audiivi referentibus. Si vero illius Christi verus es discipulus, non me respuas, per te desiderantem videre Salvatorem, ut per te merear videre vultum sanctum suum.

12 Tunc rescripsit ei sanctus Nonnus episcopus : Quæcumque es, manifesta es Deo, et tu et tractatus tuus et voluntas tua. Attamen dico tibi, ne velis tentare humilitatem meam : ego enim sum homo peccator servus Dei. Si pro certo habes desiderium divinitatis, virtutem adipiscendi et fidem, et me vis videre : sunt mecum episcopi alii, veni, et ante eos me videbis : nam sola me videre non poteris. Cum hæc relegisset Meretrix, gaudio repleta, cursu venit ad basilicam

cam beati martyris Juliani, et nuntiavit nobis de præsentia sua. Quo audito, sanctus Nonnus episcopus vocavit ad se omnes, qui illic aderant, episcopos, et r jussit eam venire ad se. Quæ accedens, ubi congregati erant episcopi, jactavit se in pavimentum, et apprehendit pedes beati Nonni episcopi, dicens : Rogo te, domine meus, imitare Magistrum tuum Dominum Jesum Christum, et effunde super me tuam bonitatem, et fac me Christianam. Ego enim sum, domine meus, pelagus peccatorum et abyssus iniquitatis. Peto me baptizari s.

A. JACOBO
DIACONO.

ANNOTATA.

a Cum Sancta anno circiter 453 aut seq., quemadmodum in Commentario prævio § 2 docui, ad fidem simul ac ritæ sanctitatem fuerit conversa, oportet, ut episcopus Antiochenus hic memoratus, quo sedente, Pelagiam fuisse conversam, infra a Jacobo narrata manifestant, non alius existit, quam Maximus, qui ab anno 449 aut certe ab anno 450 ad annum usque 455 ezeunte ecclesiæ Antiochenæ præfuit, E uti in Chronologica Patriarcharum Antiochenorum Historia, Operis nostri tom. 4 Junii præfata, Boschius noster docet.

b Codex noster P Ms. 18 habet : Inter quos fuit et sanctus Nonnus episcopus, pronomine Meus, quod Nonni episcopi diaconum existisse Pelagiæ biographum proderet, omisso ; verum pronomen illud, uti in editione Rosceydiana, ita et in duobus aliis nostris codicibus P. Ms. 17 et O Ms. 19 legitur, nec multum refert, esse illud in præfato codice nostro P Ms. 18 omissum, cum in hoc ipso infra occurrant, quæ Jacobum, Sanctæ nostræ biographum, Nonni episcopi existisse diaconum, luculentissime produnt. Quis porro Nonnus is fuerit, et an unquam Heliopolitanus episcopus existit, in Commentario prævio § 2 discussi. In Martyrologio Romano ad 2 Decembris diem ita annuntiat : Edessæ S. Nonni episcopi, ejus præcibus Pelagia penitens ad Christum conversa est.

c Celebre hoc Egypti monasterium, quod e Palladio male intellecto ad Syenem scriptores non nulli perperam locarunt, in Superiori Thebaide in confiniis Tentyrani et Thebani Nomi situm fuisse, Papebrochius noster tom. 3 Maii in Commentario, quem SS. Pachomii et Theodori abbatum Actis præmisit, dilucide ostendit.

d Ibx in sedem Edessenam, cum in pseudo-concilio Ephesino amotus ille ab hac fuisset, anno 449 (adi Commentarium prævium § 2) fuit substitutus ; id autem, quod bene hic notandum, factum fuit, agente potissimum impio Dioscuro, Alexandrino in Egypto patriarcha, qui, cum Syriacos haud paucos consiliis suis ac dogmatibus perbersis contrarios experiretur, usque proinde haud fideret, Nonnum monachum, quem non adeo, quam fuit, orthodoxum esse, fortassis existimabat, ex Egypto sua accersit, eumque etiam invitum ac repugnantem, uti hic Jacobus satis indicat, episcopum ordinandum, Ibxque in sedem Edessenam, a qua is per injuriam erat amotus, substituendum curavit.

e Rosceydus, cui assentiendum reor, ita in hunc locum observat : Varii occurrunt Juliani in Martyrologio. Existimo hic intelligi unum ex iis, qui passi sunt in Syria, in qua Antiochia.

f Pronomen Meum hic iterum in codice nostro P Mss

paulo post,
ut Christo
adjuvatur,
a Nonno per
epistolam pe-
tit.

responsaque
accepto, ad
hunc sup-
plex accedit,
baptizarique
postulat.

A. JACOBO
DIAONO.

P Ms. 18 omittitur; omittitur præterea et in An-
bobus aliis nostris codicibus P Ms. 17 et O Ms.
19; verum, cum in horum singulis, quæ Jaco-
bum, S. Pelagiæ biographum, Nonni episcopi
exstitisse diaconum manifestant, inveniuntur, nec
illud ad rem multum facit.

g Mirum, quantum codices Mss., non tan-
tum nostri, sed ii, qui Rosweydo præluce-
runt, invicem hic dissonent. Diversorum ex his
lectiones variantes Rosweydu in Annotationibus
Vitæ a se editæ adjectis adducit, in eamque de-
inde opinionem abit, ut Pelagiam, quam lectio,
ab eo hic suppedilatu atque ex conjectura, ut
ipset in dictis Annotationibus ait, emenda-
ta, primam mimarum ac primam choreutiarum
pantomimarum facit, saltatricem existisse aut-
met, quæ simul etiam cantare soleret. Rectene,
an male, dispiciamus. In codice nostro P Ms.
18, qui e tribus nostris supra laudatis Mss. co-
dicibus, Latinam Sanctæ Vitam continentibus,
solutus hic, aliis duobus lectiones certo mendosas
exhibentibus, adduci meretur, ita habet: Im-
provisio transibat prima mimarum Antiochena

B civitatis, quam vulgo orgistriam vocant. Le-
ctioni huic etiam suffragatur Græca Sanctæ no-
stræ Vita, codici nostro † Ms. 193 inserta: In
hac enim locus, de quo hic nobis sermo, ita reddi-
tur: Παρήγετο ἡ πρώτη τῶν μιμῶδων Ἀντιοχείας,
ἡ πρώτη δὲ ἦν καὶ ἡ πρώτη τῶν προχορευστῶν τοῦ ὄρ-
γίστρου. Transibat prima mimarum Antiochena-
rum; erat autem hæc et prima earum, quæ sal-
tandi arte præcellunt; horum autem verborum
postremis significatur, Mulierem, hisce memora-
tam, saltandi magistram existisse seu inter eas,
quæ saltandi artem nossent, primum locum obti-
nisse; quod optime convenit cum recitato codicis
nostri P Ms. 18 textu, utpote in quo declaratur,
mulierem illam, quæ Sancta nostra erat, Orgi-
striam seu potius (in modo enim, quo hoc voca-
bulum ecaratur, mendum indubie cubat) Or-
chestriam fuisse appellatam, nomenclatione de-
ducta a vocabulo ὄρχηστρια, idem Græce, quod
Latine saltandi magistra, significante. Porro cum
tam secundum proximè hic jam memoratum co-
dicem nostrum Græcum † Ms. 193, quam secun-
dum alterum Latinum, qui P Ms. 18 signatur,

C Vitamque Sanctæ nostræ Latine exhibet, salta-
trix, quam memorant, prima etiam (vide ambo-
rum proximè huc transcripta verba) mimarum
Antiochenarum existiterit, mimaque, a verbo
ἐγγεραδῶν, quod imitari significat, nomenclatione
deducta, mulierem scenicam, seu quæ in theatro
aut cantando aut aliter actiones aliorum exprimat,
imileturæ, significare queat, recedendum
non puto ab opinione, qua Rosweydu existima-
vit, Sanctam nostram, quam meretricem biogra-
phus loco non uno appellat, Saltatricem præterea,
in theatro etiam cantare solitam, ante conver-
sionem suam existisse. Atque hinc jam fluit, ut
Sancta nostra vivendi, quam tum secuta est
ratione hodiernas propemodum comedas, utpote
quæ et cantare et saltare etiam in theatris soleant,
expresserit, ac proin ut comedæ appellatione a
Tillemontio tom. 12 Monument. Ecclesiast. pag.
412 haud perperam afficiatur. At vero, inquit,
Nicephorus Callistus (adi, quæ in Comment. præv.
num. 18 recitari, ejus verba) S. Pelagiam, quam
Nonnus episcopus concertit, non mimarum, sed
menadam Antiochenarum primam facit. Fateor,
sic habet; verum Nicephoro oppono Theophanem,
qui in Chronographia edit. Parisiensis anni 1655
pag. 79 sic scribit: Nonnus, Deo plenus ponti-

fix Edessenorum, pascebat ecclesiam, qui mima-
rum Antiochensium insignissimam Deo consecra-
vit, et Margaritæ scorti vice Pelagiam sanctam
penitentem Christo exhibuit. Adhæc menades
Bacchi erant sacrificula, a verbo μωαίσθα, furere,
sic dictæ, quod, dum Bacchi sacris vacarent,
noctu, funalibus accensis crinibusque hinc inde
sparsis, furentium in morem cursilarent; cum
autem Theodoretus, qui Sanctæ nostræ ætate in
Syria, non secus ac illa, floruit, Liberi Patris seu
Bacchi et templa et solemnitates ætate sua omnino
fuisse abolita, libro de curandis ethnicorum affe-
ctibus cap. xi non obscure tradat, Antiochiæ
adhuc, dum Sancta nostra fuit conversa, seu
anno circiter 452 Bacchi menadas seu sacrifi-
culas existisse, parum verosimile apparet Ma-
neat itaque, Sanctam nostram, anlequam conver-
teretur, Saltatricem, in theatro etiam cantare
solitam, ac proin etiam, ut Tillemontius vult,
comedam existisse, atque ob ea, tum quæ e
Rosweydo, tum quæ aliunde supra attulimus,
talem quidem, quæ inter id genus mulieres prin-
cipem locum teneret.

h Muscus, aliis Moscus aut etiam Moschus,
odoramenti genus est, quod e cujusdam animalis
aut umbilico, aut vase, juxta umbilicum posito,
colligitur. Adi ad vocabulum Muscus vel Can-
gium in Glossario, vel in Onomastico, Vitis Pa-
trum subjecto, Rosweydu; qui posterior scrip-
tor ibidem etiam docet, varias de musci origine
esse opiniones.

i Ἐγγεραδῶν seu libellis, manu facile por-
tatilis, qui preces, ab episcopis aliisque personis
ecclesiasticis recitari solitas, complecteretur, ve-
rosimillime per hoc vocabulum hic significatur.
Ita colligo et e sensu contextu et e Græca, quam
codex noster † Ms. 193 continet, Sanctæ nostræ
Vita, in qua Latino, quod hic occurrit, vo-
cabulo Manuale respondet vox Græca ἐγγε-
ραδῶν.

k In omnibus tribus codicibus nostris P Ms. 17,
P Ms. 18 et O Ms. 19, anonymi interpretationem
(adi Comment. præv. num. 13) continentibus, le-
gitur: Quia unius diei meretricis ornatus totius
vitæ meæ superavit industria ornamenta

l Cum hoc Actorum S. Pelagiæ loco haud satis
concordat Menologium Basilianum. In hoc enim
dumtaxat narratur Nonnus, visa, cum invere-
cunde præteriret, Pelagia, dixisse: Hanc etiam
Deus, qua est in homines clementia, suscipiet.
Adhæc Pelagiam eo ipso die, quo invereconde
præteriens ab episcopis fuit conspecta, et Nonno
verba facienti aures præbuisse et ad Dominum
fuisse conversam, idem Menologium non obscure
indicat; quod multo adhuc minus cum iis, quæ
hic in Sanctæ Vita mox subduntur, concordat.

m Tres codices nostri Mss., ad lit. præced.
laudati, habent: Donec oratio pontificis dimitteret
catechumenos; at ubi diaconus ex more catechu-
menis discedere præcepit, nusquam in ecclesia
omnino comparuit; Verba autem tam hæc, quam
Eustochiana apud Rosweydu, significant, col-
umbam, quæ Nonno apparuerat, disparuisse
post Missam catechumenorum seu post eam sacræ
Liturgiæ partem, Epistola et Evangelio, ut vulgo
dicitur, constantem, cui dumtaxat interesse ca-
techumenis licebat.

n Codices nostri habent: Post expletas Missas
fidelium, id est, post eam sacræ Liturgiæ partem,
cui etiam post catechumenorum, lecto Evangelio,
discessum fideles interesse poterant.

o In codice nostro P Ms. 18 habetur: Ad ec-
clesiam

A clesiam cum aliis episcopis venimus; cumque salutassent episcopum civitatis, ad agendas Missas cum eodem simul processerunt; et post sancti Evangelii lectionem præcepit episcopus civitatis sancto Nonno verbum exhortationis populo prædicare; hæc autem lectio præ lectione Rosveydiana seu Eustochiana mihi arridet.

p Duo e codicibus nostris, quorum alter P Ms. 17, alter P Ms. 18 notatur, legunt: Providentia itaque divina contigit, ut illa meretrix, de qua nobis sermo est, tunc adesset; erat namque cathecumena, et numquam ad ecclesiam veniebat peccatorum multitudine pregravata, sed tunc voluntate Dei affuit, et ita Domini timore compuncta est, ut miro modo ex oculis ejus fluere flumina lacrymarum; ab hac autem lectione non multum etiam dissonat codex O Ms. 19.

q Diptycha tabularum, olim potissimum usitari solita, erant tabellæ plicatiles quadrangulares æqualis magnitudinis binæ, quæ, cum fere in modum, quo hodiernarum ad tabaci usum forma quadrata pyxidum operculum ac fundus, commissuris duabus cardineque has ambas trajiciente invicem connexæ, figuris litterisque intra se describendis servirent, nec etiam ipsa descriptas complecterentur.

B In omnibus tribus nostris codicibus hic additur: Et in eorum præsentia.

s Verba paulo plura Pelagia hoc loco codices nostri attribuunt; verum anne hic primæcum textum Græcum interpretæ anonymus auce-rit, an vero eum Eustochius contraxerit, est dubium.

CAPUT II.

Pelagia enixissime baptismum flagitat, baptizatur, confirmatur, sacra Eucharistia reficitur, clam ad montem Oliveti secedit, ibique post triennem penitentiam felicissime moritur.

Cum vix eam persuasisset sanctus Nonnus episcopus surgere a pedibus suis, cum surrexisset, dicit ad eam: Canones sacerdotales continent non baptizari meretricem, nisi fidejussores præstiterit, ut non se iterum in ipsis malis revolvat a. Quæ audiens talem episcopi sententiam, jactavit se iterum in pavimentum, et apprehendit pedes sancti Nonni, et ipsos lacrymis suis lavit, et capillis suis extergebat, dicens: Rationem reddas Deo pro anima mea, et tibi adscribam iniquitates factorum meorum, si distuleris me iniquam et turpissimam baptizare. Non invenias portionem apud Deum cum Sanctis, nisi me hodie in sponsam Christi renasci feceris, et obtuleris Deo. Tunc omnes episcopi et clerici, qui convenerunt, videntes talem peccatricem pro Deitatis desiderio talia loquentem, admirantes dicebant, numquam se talem vidisse fidem et desiderium salutis, sicut hujus meretricis b.

14 Et statim transmiserunt me peccatorem diaconum ad episcopum civitatis c, ut hæc omnia ei insinuarem, unam de diaconissis juberet ejus beatitudo transmitti mecum d. Qui audiens, lætatus est gaudio magno, dicens: Bene, pater honorabilis, te expectabant opera ista; scio, quod os meum eris e. Et statim transmisit mecum dominam Romanam primam diaconissarum f. Quæ veniens, invenit eam adhuc ad pedes sancti Nonni episcopi, cui vix persuasit surgere a pedibus suis, dicens: Surge, filia, ut exorcizeris. Dixitque ei: Confitere omnia peccata tua. Quæ respondit: Si perscrutata fuero scientiam cordis mei, non invenio in me aliqua opera bonorum actuum. Peccata enim mea scio, quod arena maris graviora sint; aqua enim perparva est præ mole peccatorum meorum. Confido vero de Deo tuo, quod dimittat pondus iniquitatum mearum, et respiciat super me g.

15 Tunc dixit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Dic, quod sit nomen tuum? Quæ respondit: Naturali nomine Pelagia vocata sum a parentibus meis; cives vero Antiochiæ Margaritam me vocant, propter pondus ornamentorum, quibus me adornaverunt peccata mea. Ego enim eram ornamentum et comptum ergasterium diaboli h. Iterum dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Naturali nomine Pelagia vocaris? Quæ respondit: Ita, domine. Quo audito, sanctus Nonnus episcopus exorcizavit eam, et baptizavit, et imposuit ei signum Domini, tradiditque illi Corpus Christi i. Fuitque illi mater spiritalis sancta domina Romana k, prima diaconissarum; quæ accipiens eam, ascendit in catechumenum l, eo quod et nos ibi maneremus. Tunc dicit ad me sanctus Nonnus episcopus: Tibi dico, frater diacone, lætemur hodie cum angelis Dei, et oleum extra consuetudinem sumamus in cibo, et vinum cum letitia spiritali accipiamus, propter salutem hujus Puellæ.

16 Sumentibus vero nobis cibum, audiuntur voces subito, velut hominis, qui violentiam patitur: diabolus enim clamavit, dicens: Væ væ, quid patior a decrepito sene isto? Non tibi sufficiunt triginta millia Sarracenorum m, quos mihi abrupuisti et baptizasti, et obtulisti Deo tuo? Non tibi sufficiebat Heliopolis, quoniam cum et ipsa mea esset, et omnes, qui in ea habitabant, me adorarent: tu mihi abrupuisti et obtulisti Deo tuo n? Sed et nunc maximam spem meam abstulisti a me: jam nunc non fero machinationes tuas. O jam quid patior a damnabili isto! Maledicta dies illa, in qua natus es tu: flumina lacrymarum infirmo hospicio inundant o: jam spes mea abstracta est. Ista omnia clamabat diabolus, et lamentabatur ante januas, et audiebatur ipse ab omnibus hominibus. Et iterum repetens, ad neophytam puellam dixit: Hæc mihi facis, domina mea Pelagia, et tu meum Judam imitaris? Ille enim gloria et honore coronatus, et apostolus constitutus, tradidit Dominum suum: ita et tu mihi fecisti.

17 Tunc dicit ad eam sanctus Nonnus episcopus: Signa te Cruce Christi, et abrenuntia ei p. Quæ signavit se in nomine Christi et insufflavit in demonem; et statim nusquam comparuit. Post biduum ergo, dormiente ea cum sancta Romana commatre sua in cubiculo suo, apparuit

A. JACOBO
DIACONO.
mittitur, qui
hæc nuntiet
Antiochæ
episcopo, dia-
conissamque
accesat: hæc
adveniens,

c

d

e

f

g

Pelagia a
Nonno ba-
ptizatur, con-
firmatur,
Christique
corpore refi-
citur.

B

h

i

k

l

Hinc diabo-
lus Nonnum
maledictis in-
cessit, blan-
ditisque
etiam Pela-
giam semel

m

n

o

p

q

r

s

t

u

v

w

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

am

an

ao

ap

aq

ar

as

at

au

av

aw

ax

ay

az

ba

bb

bc

bd

A. JACOBO
DIACONO.

apparuit diabolus nocte et suscitavit ancillam Dei Pelagiam, et dicebat: Rogo te, domina mea Margarita, numquid non ex auro et argento ditata es? numquid non ex auro et gemmis pretiosis adornavi te? Rogo te, quid te contristavi? Responde mihi, ut satisfaciam tibi; tantum ne me facias opprobrium Christianorum. Tunc ancilla Dei Pelagia signavit se et exsufflavit in daemone, dicens: Deus meus, qui eripuit me de medio dentium tuorum et induxit in caelestem thalamum suum, ipse tibi resistet pro me *q*. Et statim nusquam comparuit diabolus.

ca autem bonis suis in Nonni episcopi, ut de his pro arbitrio disponat, manus traditis.

18 Tertia vero die posteaquam baptizata est sancta Pelagia, rogavit puerum suum *r*, qui praeerat rebus ejus omnibus, et dicit ad eum: Vade in vestiarius meum et scribe omnia, quae sunt tam in auro quam in argento, vel in ornamentis aut vestibus pretiosis, et affer mihi. Puer fecit, sicut praecepit ei Domina sua, et omnem substantiam suam detulit. Quae statim vocavit sanctum Nonnum episcopum per sanctam Romanam, commatrem suam, et omnem substantiam suam posuit in manibus ejus, dicens: Haec sunt, domine, divitiarum, quibus ditavit me satanas; has trado in arbitrio sanctitatis tuae, et, quod nosti expedire, facias ex eis; mihi enim optandae sunt divitiae Domini mei Jesu Christi. Qui statim vocavit custodem ecclesiae seniore, et, ipsa praesente, omnem substantiam ejus in manibus illius tradidit, dicens: Adjuro te per inseparabilem Trinitatem, ne quid hinc in episcopium aut in ecclesiam ingrediatur: sed magis viduis et orphanis et pauperibus erogetur, ut, quod male attractum est, bene distribuatur, et divitiae peccatricis fiant thesauri justitiae.

servisque ancillis libertate donatis, Antiochia secedit.

19 Si vero, spreto sacramento, sive per te, sive per quemlibet alium subtraxeris de his quidquam, anathema ingrediatur domum ejus, et cum illis habeat partem, qui dixerunt, Crucifigatur, crucifigatur. Illa vero convocavit omnes pueros et puellas suas et libertavit omnes, donavitque tortos aureos *s* eis de hoc saeculo nequam, festinate et liberate vos de hoc saeculo nequam, pleno peccatis, ut, sicut fuimus in hoc saeculo simul, ita simul permaneamus sine dolore in vita illa, quae est beatissima *t*. Octava vero die, quando habebat depositionem albarum facere, surgens nocte, nobis ignorantibus, deposuit vestem baptismatis sui, et induit se tunicam *u*, et birram *x* sancti Nonni episcopi: et ex illa die nusquam comparuit in civitate Antiochia. Quam sancta Romana flebat amarissime et sanctus Nonnus consolabatur eam, dicens: Noli flere, filia, sed laetare gaudio magno, quoniam Pelagia optimam portionem elegit, sicut Maria, quam Dominus praefert Marthae in Evangelio *y*.

Herosolymaque petit, ubi, cum a Jacobo diacono loca sacra invisente,

20 Illa autem abiit Ierosolymam, et construxit sibi cellulam in monte Oliveti, ubi Dominus oravit. Post aliquantum vero temporis convocavit episcopus civitatis omnes episcopos, ut unusquisque reverteretur ad propria. Post triennium aut quadriennium temporis *z*, desideravi ego Jacobus diaconus proficisci Ierosolymam, ut ibi adorarem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, et petii episcopum meum, ut me permitteret ire. Dum me permisisset ire, dicit ad me: Tibi dico, frater diacone, dum perveneris Ierosolymam, require ibi quendam fratrem Pelagium, monachum et

eunuchum, qui multos annos* habitabat in solitudine clausus, quasi eum visitaturus; vere enim poteris ab eo juvari. Haec autem omnia dicebat mihi de ancilla Dei Pelagia non manifeste. Pervenit ergo Ierosolymam, et adoravi sanctam resurrectionem Domini nostri Jesu Christi *aa*; et alia die requisivi Servum Dei. Et accessi et inveni eum in monte Oliveti, ubi Dominus oravit, in modica cellula undique circumclusa, et parvam fenestellam habuerat in pariete.

21 Et percussi ostium fenestellae, et statim aperuit mihi, et cognovit me; ego vero non cognovi eam. Quomodo enim poteram cognoscere illam, quam antea videram inestimabili pulchritudine, jam facie marcidam factam praeter nimiam abstinentiam? Oculi vero ejus sicut fossae videbantur. Quae dicit ad me: Unde venis, frater? Ego respondi et dixi: Missus sum ad te, jubente Nonno episcopo. Quae ait ad me: Oret pro me, quoniam vere sanctus Dei est. Et statim clausit ostium fenestellae et coepit psallere Horam tertiam *bb*. Ego vero oravi juxta parietem cellulae ejus, et recessi, multum juvenatus de angelica visione ejus. Reversus vero Ierosolymam, coepi per monasteria ambulando visitare fratres. Magna vero ferebatur fama per monasteria de domino Pelagio. Propterea deliberavi etiam iterato ad eum redire, et salutaribus doctrinis ejus refici. Cumque ad cellulam suam pervenissem, et pulsare, imo nominatim eum interpellare presumerem, nihil respondit *cc*. Expectavi secunda die et tertia perseverans, et proprio nomine Pelagium interpellans, neminem audivi. Quare intra me dixi: Aut nemo est hic, aut recessit, qui hic erat monachus.

22 Nutu vero Dei monitus, iterum dixi: Considerem, ne forte mortuus sit: et aperui ostium fenestellae, et prospexi, et vidi eum mortuum, et clausi ostium, et de luto replens diligenter, cursu veni Ierosolymam, et nuntiavi commenantibus, quod sanctus Pelagius monachus mirabilia faciens *dd* requievisset. Tunc sancti patres venerunt cum diversis monasteriis monachorum, et sic solutum est ostium cellulae: et delatum est foras sanctum corpusculum ejus, quod auro et lapidibus pretiosis condigne posuerunt. Et dum sancti patres ungerent corpus myrrha, tunc cognoverunt, quod fuisset mulier: qui volentes miraculum abscondere, sed populum ipsum latere non poterat, exclamaverunt voce magna, dicentes: Gloria tibi, Domine Jesu Christe, qui multas divitias abscondas habes super terram, non solum viriles, sed etiam muliebres. Divulgatum est autem omni populo, et venerunt omnia monasteria virginum, tam de Jericho, quam ex Jordane, ubi Dominus baptizatus est, cum cereis, lampadibus et hymnis: et sic depositae sunt sanctae reliquiae ejus, portatae a sanctis patribus *ee*. Haec vita Meretricis, haec conversatio desperatae; cum qua et Dominus nos faciat invenire misericordiam suam in die iudicii: quoniam ipsi est honor et gloria, potestas et imperium in saecula saeculorum. Amen.

ANNOTATA.

a Rosweydh in Annotationibus, quas edita a se Pelagiae Vitae subjicit, ita in hunc locum observat: Vetitum olim canonibus, ne quis ad baptismum admitteretur sine patris seu fidejussore; quod multo accuratius observatum in meretricibus et histrionibus, quorum conversio magi

A magis erat dubia. Olim enimvero, uti hic Rosweyodus ait, Ecclesie canonibus, ne quis sine patris sui seu fidei iussore ad Baptismum admittetur, vetitum fuisse, vel e sola, qua Sacramentum illud absque patris conferri haud solet. hodierna Ecclesie praxi verosimillimum evadit; verum sacros canones, quibus id specialim quantum ad meretrices vetitum fuerit, Jacobus Diaconus non obscure memorat, nec scio, an hunc Sanctae nostrae biographum Rosweyodus (vide ejus verba jam nunc recitata) sat apte interpretetur, dicendo, generale non baptizandi quemquam absque patris sui seu fidei iussore mandatum Multo accuratius observatum in meretricibus fuisse. Tillemontius tom. 12 Monumentorum Ecclesiasticorum pag. 379 ait: Id (praeceptum scilicet non baptizandi absque patris sui seu fidei iussore meretricem) in concilio, quae habemus, canonibus reperiri, non credo; verum regula, quae tunc (cum nempe Pelagia fuit conversa) observaretur, esse poterat, Ecclesiaeque sanctitate erat digna.

B Pro iis, quae a vocibus, Quae audiens talem episcopi sententiam, huc usque hic occurrunt, in codice nostro O Ms. 19, cui ad verbum fere duo alii nostri codices P Ms. 17 et P Ms. 18 consonant, habetur: Quae cum accepisset tale responsum, iterum se projecit in terram, et flens atque ejulans clamabat dicens: Rationem reddas Deo de anima mea, et tibi reputetur factorum meorum iniquitas, si me baptizare distuleris. Timeo namque, ne per hanc moram hostis ille, quem volo effugere, suis me nitatur iterum laqueis irretire. Ego enim fui iniqua, et turpis hujus vitae muscipula. Rogo ergo te, si invenias cum Sanctis apud Deum porcionem, ne differas animae meae salutem, ne ferus ille singularis spacium fortasse repperiat, quo malis me actibus, jam pridem quos evasi, involvat. Idecirco quasso, ut me hodie lavacro regenerationis mundam efficias, et oblationem Deo pro me offeras. Haec audientes cuncti, qui aderamus, glorificavimus Deum, videntes mulierem meretricem tanto desiderio salutis accendi.

C In Graeca, quam codex noster † Ms. 193 complectitur, S. Pelagiae Vita, non unum tantum, sed plures ad civitatis Antiochenae episcopum missos fuisse, indicatur, hosque inter existisse Jacobum Diaconum, diserte hoc loco non asseritur, sed infra dumtaxat innuitur. Verum Eustochii, quae hic apud Rosweyodum occurrit, versioni suffragantur tres codices nostri Mss. saepius supra laudati, qui versionem, ab interprete anonymo adornatam, exhibent.

D Ut scilicet pro munere, quo olim, cum baptizandae essent mulieres, diaconissae fungi solebant, Pelagiam baptizandam velaret.

e Jeremiae 15, §. 19 habetur: Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris; partim autem hinc et partim ex eo, quod, quae hic secundum Eustochii apud Rosweyodum versionem de Jacobo Diacono ab episcopo Antiocheno dicta videri queunt, de Nonno episcopo dicta reipsa fuisse videantur, lectione Eustochiana praestare hoc loco existimo sequentem, quae in codice nostro P Ms. 17, aliis duobus P Ms. 18 et O Ms. 19 haud multum dissonantibus, exstat, interpretis anonymi lectionem: Qui magno repletus gaudio ista mandavit Nonno episcopo: Bene, pater sanctissime, te manebat hoc opus, te decebat Ecclesiae sanctae tales fructus acquirere. Scimus, Octobris Tomus IV.

quod sermo Dei est sic monentis: Si feceris, inquit, gloriosum ex indigno, quasi os meum eris.

f Romana, quae hic ab Eustochio diaconissarum prima, ab interprete anonymo in codicibus nostris P Ms. 17, et P Ms. 18, codice nostro alio O Ms. 19 eam abbatissam ex amanuensium oscitantia perperam appellante, diaconissa simpliciter vocatur. Verum lectioni seu versioni Eustochianae favet Graeca, quae in codice nostro † Ms. 193 exstat, Sanctae nostrae Vita; in hac enim Romana diserte nuncupatur πρωτοδιακονισσα. Porro illa seu diaconissa seu protodiaconissa aut diaconissarum prima in Usuardo Cartusiae Brucellensis aucto ad XIX mensis hujus diem memoratur: sitne autem inter Sanctos in Opere nostro locanda ad diem illum in hoc dicitur. Non dubito interim, quin e sola Sanctae nostrae Vita, per Jacobum Diaconum scripta, sit accepta; neque enim in ulla aliis, quos quidem videre mihi licuit, seu Fastis sacris, seu libris memoratam invenio.

g Quae hic ex Eustochii interpretatione a vocibus Quae veniens huc usque occurrunt, ab interprete anonymo in codice nostro P Ms. 17, a quo codices nostri P Ms. 18 et O Ms. 19 haud multum dissonant, paulo aliter redduntur. Verba, quibus id fit, sequentia sunt: Quae cum venisset, repperit eam adhuc jacentem ad pedes episcopi, amare flentem. Quam cum allevare vellet, dixit ei: Surge, filia, ut omnia circa te per exorcismum et Baptismum divina mysteria compleantur. Quae cum surrexisset, dixit episcopus: Confitere cuncta peccata tua. Cui illa dixit: Si diligenter conspiciam conscientiam meam, ne vestigium quidem in me unquam boni operis repperiam. Peccata namque mea et numero et mensura arenam maris excedunt et pondere graviora sunt. Confido tamen in Domino, quod miserationes ejus me ab iniquitatum mearum oneribus allevant et cunctorum criminum indulgentiam praestent.

h Interpres anonymus in codice nostro P Ms. 17, duobus aliis haud multum ad hoc discrepantibus, habet: A nativitate quidem Pelagiae nomen est mihi; universa vero civitas Antiochena Margaritam me vocitabat propter pompam ornamentorum, quibus me ad scelera diabolus exornabat, ut conventiculum suum efficeret.

i Simul ergo S. Pelagiae Sacramenta tria, Baptismum videlicet, Confirmationem et Eucharistiam, suscepit.

k Quod Romana hic infraque adhuc plus semel afficiatur Sanctae titulo, hinc fortassis praecipue est factum, ut, qui additionibus, primaeo Usuardi textui adjunctis, Usuardinum Cartusiae Bruzelensis Martyrologium auarit, Romanam in id, velut Sanctam, intulerit.

l Catechumenum seu Catechumenon locus erat in ecclesia, qui catechumenis destinatus erat, a loco, quo fideles commemorari solebant, distinctus.

m Apud Labbeum tom. 4 Concil., col. 92 Saracenorum episcopus, nomine Eustathius, qui anno 451 concilio Chalcedonensi interfuit, occurrit; verum Saracenorum illorum, quos a Nonno, Pelagiae conversionis auctore, fuisse ad Christi fidem adductos, diabolus conquestus hic narratur, episcopum existisse Eustathium, non reor; Nonnus enim, e suo Tabernensi monasterio extractus, anno primum 449 episcopus fuit creatus, nec ante annum 451 Saracenis convertendis ope-

A. JACOBO
DIAcono.

ram dedisse videtur. Ad Commentarium prævium § 2.

n Heliopolim aut totam aut certe viciniam non totam a Nonno, qui Pelagiam convertit, fuisse ad Christi fidem adductam, eruditi omnes ex hoc loco admittunt; verum hinc consequens non est, ut Nonnus ille, Martyrologio Romano, ut jam supra monui, ad 2 Decembris diem etiam inscriptus, vel Heliopolitanus episcopus umquam existierit, vel ante seculum quintum floruerit Pelagiamque converterit. Ad iterum Commentarium prævium § 2, simulque etiam observa, Baronio, quem ibidem refutavi, negari etiam, quod tamen non feci, potuisse Marinum, Heliopolitanum in Syria anno 431 episcopum; etsi enim concilio Ephesino, quod anno 431 celebratum fuit, subscriptus reperitur Marinus, Heliopolis episcopus; hic tamen sedem Heliopolitanam, non Syriæ seu Libani, sed Augustamnica in Ægypto occupasse videtur.

o Interpres anonymus in codicibus nostris P Ms. 18 et O Ms. 19, haud multum ab hisce codice nostro alio P Ms. 17 abudente, habet: Flumen lacrymarum tuarum velut torrens impetit domicilium meum infimum, et spem meam funditus subruit; quæ lectio lectione, ab Eustochio hic suppeditata, præstare videtur.

p Hinc collige, certe non serius, quam seculo quinto, consuetudinem formandi Crucis signum apud Christianos invaluisse.

q Interpres anonymus in omnibus tribus, quos supra jam sæpius citavi, codicibus nostris Mss. addit, Pelagiam etiam, cum matrem suam spirituales seu patrinam Romanam excitasset, sollicitè ab hac, ut adversus dæmonem, qui iterum ei apparuisset, Dominum invocaret, postulasse, eique Romanam respondisse: Ne timeas eum, filia; nam ammodo umbram quoque tuam formidat et refugit; hæc autem ab Eustochio potius omisa, quam ab interprete anonymo adjecta existimo, maxime cum hujus etiam lectioni suffragetur in codice nostro † Ms. 193 exstant Græca Sanctæ nostræ Vita, e qua simul proxime recitatum interpretis anonymi textum recte emendabis hoc modo: Ne timeas eum, filia; nam ammodo umbram quoque tuam formidabit et refugiet.

r Omnes nostri codices Servum suum e versione anonymi legunt, et recte quidem, cum Eustochius indubie non aliam ob causam, quam quod in primævo textu Græco παιδὲς invenit, Puerum suum scripserit, vocæque παιδὲς, ut sæpe alias, ita etiam hic ad idem, quod Latine servus seu famulus, significandum e sensus contextu determinetur.

s Id est, torques aureos, ut Rosweydyus notat, et recte quidem, ni fallar.

t Ab Eustochio hic interpres anonymus differt in ordine, quo res gestas refert: ea enim, quæ servis suis atque ancillis præstitisse Pelagia hic narratur, præmittit iis, quæ ab episcopo Nonno dicta paulo ante asseruntur.

u Vox hæc deducta est a voce Græca τριχῶς, quæ, cum a substantivo τριχῶν, Latine capillus seu crinis, promanet, tricinam hic idem, quod cilicnam significat.

x Birra, ut Rosweydyus in Onomastico docet, vestem nunc pretiosam, nunc vilem significat; hic autem, uti ex argumento subjecto apparet, posteriorem hanc significationem habet.

y Etsi quidem clam Romana aliisque omnibus, non tamen etiam clam Nonno episcopo Pelagia Hierosolymam Antiochia discessit. Ita omnino apparet, tum quod viliori Nonni veste induta discesserit, tum quod hic de illius discessu gaudendum, Romanæ diaconissæ dixerit.

z Interpres anonymus in codicibus nostris duntaxat habet: Post tres annos; huic autem lectioni etiam consonat lectio Græca, quæ ei in Græca codicis nostri † Ms. 193 Pelagiæ Vita respondet.

aa Ab interprete anonymo in codicibus nostris additur: Et gloriosum lignum Crucis. Quod si autem primævo Græco Jacobi Diaconi textui lectio isthæc sit conformis, evadet vel hinc, Pelagiam ad Dominum ante annum 326 non fuisse conversam, omnino indubitatum: gloriosum enim Crucis lignum nec ante annum illum, uti Operis nostri tom. III Augusti pag. 562 videre licet, fuit detectum, nec populi, quod hinc consecratum est, venerationi expositum. Hæc iis adde, quæ in Commentario prævio num. 17 dicta sunt.

bb In codicibus nostris Jacobi cum Pelagia colloquium paulo aliter refertur hoc modo: Cumque poposcissem benedictionem, benedixit mihi, et interrogavit dicens: Habes episcopum? Cui respondi: Etiam, domine pater. Quæ ait: Oret Dominum pro me; quia apostolus Christi est. Et tu, fili diacone, ora pro me. Ego vero audiens vehementer mirabar tam de episcopo, quam de me, quod diaconem me vocasset. Facta autem hora tertia, cepit Deo sollemniter psallere. Huic autem lectioni etiam suffragatur, quæ in codice nostro † Ms. 193 exstat, Græca Sanctæ nostræ Vita.

cc Vice secunda a Jacobo Diacono visitatam fuisse Pelagiam, tuncque, ut ille, quemadmodum mox hic subditur, et mortuam hanc repererit, et Hierosolymis id illico nunciavit, factum esse, Græca Sanctæ Vita mox iterum citata, haud prodit, uti nec, quam Metaphrastes stylo suo expolivit; quod tam hanc, quam illam interpolatam esse, argumento est, uti in Commentario prævio num. 14 et seq. docui.

dd Id est, faciens mira pœnitentiæ ac virtutum opera, non autem miracula; hæud enim, uti ex hoc Vitæ loco, perperam intellecto, in Menologio Basiliano notatur, Sancta nostra, in civis adhuc superstes, miraculis inclaruil.

ee In codicibus nostris, interpretis anonymi versionem complectentibus, narrata, qua Sancta nostra sepulta fuit, solemnitate, additur: Ego vero universa hæc nuntiavi Antiochiæ sanctissimæ matri ejus Romanae, nec non et domno meo episcopo Nonno. Tunc recordatus enim sum ipsam esse, de qua mihi memoratus episcopus dixerat, ut, cum pervenissem ad loca sancta, inquirerem Pelagium: hinc autem, si modo verba hæc Jacobi Diaconi sint, consecratum videtur, ut Nonnus episcopus, cum Pelagia moreretur, sedem Edessenam nondum recuperasset. Ad Comment. prævium num. 31.

